

Avem strategii, ne mai trebuie strategii

T. Artenie, M. Drăgoi

Artenie T., Drăgoi M., 2022. We have strategies, now we need strategists. Bucov. For. 22(2): 93-95.

Abstract. This editorial tries to pinpoint some setbacks of the traditional way of producing sectoral strategies in Romania and European Union as well. The first sin consists of using vague terms in shaping vague ends. The European strategy on biodiversity is a good example, since a whole chapter, translated into Romanian, alludes an amusing and famous quotation of a comedy, combined with the famous warning ‘Huston, we have a problem’.

The second example, the National Strategy of Energy, is presented in more details: how the initial goal had been altered in order to produce more green energy, at any cost, thus transforming Romania into a net importer, from a net exporter. Moreover, all calculations had been made by a foreign expert, agreed by the EU Commission, without providing any possibility to carry out more simulations, on different scenarios. The software has been completely useless since not even one MW cannot be added or lessened into the energetic system.

Important for readers, especially for the foreign ones, is the legal process of producing whatever sectoral strategy: the process must be initiated by ministry in charge, then endorsed by a Government Decision, which may, or may not, be further endorsed by a specific law. Without being backed-up by a law, the strategy issued by this current government can be modified by the next government and so forth.

Keywords: strategies, strategists, sectoral.

Authors. Tudor Artenie; Marian Drăgoi (marian.dragoi@usm.ro) - ”Ștefan cel Mare” University of Suceava, Faculty of Forestry, 13 Universității, 720229 Suceava, Romania.

Manuscript received November 17, 2022; revised December 10, 2022; accepted December 20, 2022; online first December 31, 2022.

Pentru optimiștii bine temperați, sfârșitul anului 2022 pare a fi de bun augur: vom avea, har Domnului, o strategie națională a pădurilor (SNP30), o alta pentru conservarea biodiversității, avem deja una pentru energie și se întrevede și o strategie a Regiei Naționale a Pădurilor, ceva mai pragmatică, inclusă în Programul Național de Reziliență și Redresare.

Când vorbim de strategii trebuie să avem în

vedere, din start, două pericole: primul – tratarea strategiei ca un „ghid” de orientare într-un anumit domeniu și cel de-al doilea – incapacitatea celor implicați în crearea strategiilor de a realiza proiecte concrete (sau planuri de aplicare), așa cum ar trebui finalizat orice demers programatic.

Cuvântul „strategie” este intens folosit în cultura modernă a instituțiilor, companiilor,

ONG-urilor. Din perspectiva limbajului, un cuvânt modern creează aparența instalării modernității în organizații, fie că ne referim la instituțiile publice, fie că analizăm companiile private. Valoarea adevărată a schimbării nu este dată de înlocuirea „planului cincinal” cu „strategia”, ci de înțelegerea interioară la nivel de gândire, comportament și atitudine, nu doar a noului vocabular și a proceselor specifice sectorului pentru care se face strategia, ci și interacțiunilor și sinergiilor dintre sectoare. De pildă, capitoul trei din Strategia UE privind biodiversitatea pentru 2030 se numește pur și simplu „Facilitarea schimbării Transformaționale”. Coane Fănică, avem o problemă!

Strategia de dezvoltare durabilă adoptată de Guvern în 2018, este un alt exemplu sugestiv, în care ni se prezintă cei 17 indicatori ai dezvoltării durabile, diferențele dintre „procentele” de realizare naționale și cele ale UE ca, în final, să avem măsuri generice de reducere a respectivelor decalaje.

La una din ședințele de lucru pentru Strategia de dezvoltare durabilă a României, elaborată de Academia Română și finalizată în 2018 (document foarte tehnic, deloc mediatizat, pentru că a avut ghinionul să apară în același an cu strategia de dezvoltare durabilă a Guvernului României), regretatul Academician Ionel Vlad a propus o foarte utilă, aparent paradoxală, abordare metodologică: „contează direcția spre care ne îndreptăm, dar cel puțin la fel de mult contează motivele pentru care precedentele strategii sectoriale au eșuat”. Și, cum suma strategiilor sectoriale constituie „proiectul de țară”, înțelegem de ce nu avem încă așa ceva. Dar mai bine să nu vorbim de funie în casa spânzuratului.

Trebuie ca o strategie să fie legitimă? Da, nici nu poate fi altfel, pentru că orice pachet de programe trebuie să se circumscrie unui cadru legal. O strategie poate actualiza cadrul legal, dar nu îl poate excede. Și acesta este unul din obiectivele strategiei SNP30, ce va obliga în anul ce vine Parlamentul să vină cu nou Cod Silvic simplificat (oare?).

Aici se cuvine o precizare care se referă la parcursul legislativ al oricărei strategii sectoriale. Conform legislației românești în materie de „strategii”, parcursul unui astfel de document este următorul: avizarea la nivelul ministerului care a alcătuit-o, punerea în dezbatere publică, dezbateră transfrontieră (dacă strategia poate avea efecte asupra țărilor vecine), aprobarea interministerială și, la final, emiterea unei Hotărâri de Guvern. Aprobarea de către guvern creează însă o problemă de „reziliență” a strategiei, pentru că orice guvern nou poate invalida strategia aprobată de guvernul anterior. Practic, această procedură legitimează o strategie doar din perspectiva partidului (partidelor) aflate la guvernare la un moment dat. În mod logic, o strategie care să producă efecte reale poate fi validată doar de Parlament, cu votul tuturor actorilor politici. Suntem, iată, departe de ideal...

Cei ce elaborează o strategie trebuie să fie reprezentativi? Depinde de dimensiunea socială și de percepția publicului general asupra domeniului. În economia forestieră, unde avem multe grupuri cointeresate și relații deseori conflictuale, este bine ca toți cei afectați sau implicați în implementarea strategiei să fie reprezentați.

Dar cu cât implicăm mai mulți factori interesați, cu atât crește riscul utilizării improprii a unor termeni și concepte de strictă specialitate. S-a resimțit acest pericol la elaborarea strategiei forestiere dar cea mai mare surpriză ne-a făcut-o „Strategia națională de cercetare și inovare” de la care ne-am fi așteptat la o minimă corectitudine în folosirea cuvintelor limbii române. Când am căutat obiectivele cercetării silvice am dat de „compensarea defrișărilor masive și a solurilor degradate și deșertificate”. Compensare cu ce? Cu ce putem compensa un sol deșertificat? Am dat apoi de „reducerea consumului de masă lemnoasă (sic!) și scoaterea graduală a pădurilor din circuitul silvic”. Pentru a fi duse în ce alt circuit? Electric? Să trecem mai bine la strategia energetică.

În 2016, guvernul tehnocrat, a decis să scrie o strategie energetică. Demersul depășea man-

datul limitat al aceluia guvern, dar a făcut-o. Iar primul pas pe care l-a făcut Ministerul Energiei a fost să angajeze un consultant extern care să facă o radiografie a sistemului și să indice, pe baza datelor adunate și agregate conform unui algoritm, mai multe scenarii pentru viitor.

Studiul s-a finalizat cu trei scenarii, fiecare cu alte trei sub-scenarii. Decizia de asumare a unuia dintre acele scenarii a fost politică și apropiată de schemele de dezvoltare preferate de cabinetul Ciolos. Astfel, România urma să renunțe repede la producția de energie din surse poluante – carbune, mai ales – și să se bazeze pe dezvoltarea producției din surse regenerabile.

Bazându-se pe această proiecție, având în vedere și conectarea României la Uniunea Energetică, strategia nu s-a mai referit la „independență energetică” – expresie considerată nepotrivită în context european – ci la „securitate energetică”, suficient de „aburitoare” pentru oricare din cele nouă sub-scenarii. Conform aceluia proiect de strategie, România urma să devină, pe măsură ce închidea capacitățile de producție poluante, „importator net” de energie. Dar cu un mediu curat.

Guvernul PSD-ALDE a încercat să modifice acel proiect de strategie, dar s-a trezit că nu are acces la programul informatic utilizat de consultantul extern, agreat de Comisia Europeană: un profesor grec, ce ieșise între timp la pensie, fără a-i fi predat beneficiarului toată informația necesară reutilizării respectivului program. Așa că grupul de lucru creat pentru elaborarea strategiei energetice, în pofida reprezentativității și a numărului mare de membri (peste 50 experți în energie, de la universități la mediul privat), nu a mai putut face nimic, nici măcar să adauge sau să scadă un MW pentru a vedea ce se întâmplă (o elementară analiză de sensibilității).

Pentru că strategia energetică privea și alte domenii, la consultări au fost invitați și reprezentanții acestora. De exemplu, Ministerul Agriculturii. Însă acesta nu a dat vreun răspuns oficial, deși Agenția Națională de Îmbunătățiri Funciare ar fi trebuit să fie reprezentată în panelul experților, dată fiind legătura dintre sistemul de irigații și acumulările hidrotehnice (așa-numitul nexus apă-energie).

În schimb, autoritatea publică ce răspunde de silvicultură – elegant șablon lingvistic ce acoperă instabilitatea instituțională – nu a fost invitată, pentru că nu mai era de bonton să ardem lemnul pe foc, când alimentarea mediului rural cu gaze naturale devenise un loc comun, la modul declarativ, firește.

În locul unor clișee de final, o secvență de film din capodopera lui Akira Kurosava, Dodes'ka-den. Trei povești tragice ce se derulează într-o suburbie a Tokioului, una fiind trăită de un copil subnutrit, hrănit de tatăl său doar cu visul unei vile luxoase, a cărei construcție, imaginată, este și interactivă: la început e o joacă, în care copilul intră candid, deși era rupt de foame: alege mobilierul, dispunerea camerelor, dar pe măsură ce utopia prinde contur, copilul e tot mai slăbit. Când tatăl termină de descris gardul, copilul era deja mort.

Mulțumiri

Acest editorial a fost scris sub egida programului POCU “Sprijin pentru doctoranzi și cercetători post-doctorat”, respectiv proiectul DECIDE - Dezvoltare prin educație antreprenorială și cercetare inovativă doctorală și postdoctorală” Cod SMIS 2014+: 125031 Nr. contract de finanțare: 45649/20.06.2019